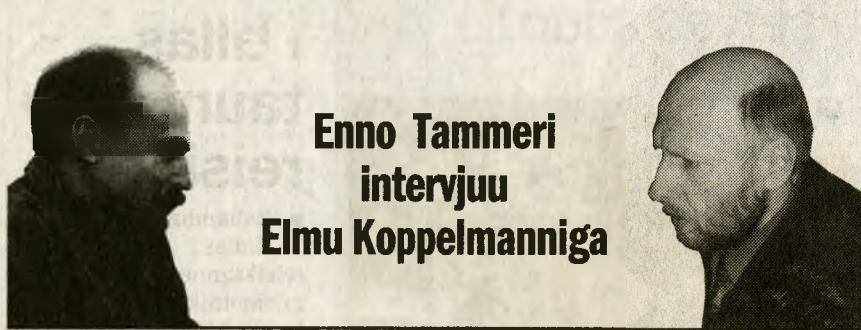

Ameerikalik tragöödia teel Eestisse

KOOLIDIREKTOR ELMU KOPPELMANN: igas koolis on sellised tüübid, kel tahtmine teistele haiget teha

**Enno Tammeri
intervjuu
Elmu Koppelmänniga**

(Eeldan, et Tapa gümnaasiumi direktor Elmu Koppelmanн pärast kohtusaagat ei vaja tutvustamist. E.T.)

Kuidas käituksite, kui saaksite praegu teate, et teie kooli õpilased sisenid koolimajja ning tõmbasid kaaslastele automaaditule peale?

Oi jumal ... Ilmselt vastan nüüd mitte just päris selgelt, aga....Kardan, et minu täpne tegevus selguks konkreet-ses olukorras. Ilmselt kindlasti läheks kohe sinna. Mis edasi saab... Ei teagi. Hirmsasti loodan, et seda ei juhtu Eesti koolides ega Tapa koolis.

Kuivõrd te suudate endale ette kujutada juhtumit Ameerika koolis. Või on see kõik liiga kauge, liiga raske uskuda? Või on see adumatu?

Ilmselt on raske uskuda. Ilmselt on ka võõras ja ilmselt ka kauge asi. Väga raske on sellist vägivalda ette kujutada Eesti koolisüsteemi. Kuigi jah kahtlemata on koolivägivald ühes või teises vormis ka Eestis.

Minu jaoks on mõistetamatu, absurd, et nii palju võib noortes inimestes olla julmust ja tapahimu. Aga minu mõistus ei võta ka seda vastu, mis toimub Kosovos või kuidas NATO lihtsalt ründab linnu.

Kuivõrd võimalik on teie hinnangul, et ühel hetkel ühes Eesti koolis lahvatab samasugune tragöödia?

Ei hakka protsenti ütleva, kuid mingil hetkel on see võimalik. Kõik oleneb olukorrast, pingetest koolis, lapsest, tema kodust, ühiskonna seisust, riigi probleemidest. See juhtum võib Eestis tulla. Kas sellisel määral, vaevalt. Aga see võib piirduda mingi ühe või kahe väga terava verise juhtumiga. Arvan, et see ei ole väga kauge aja küsimus.

Ei olegi?

Ei ole. Arvan, et meie ühiskonna areng on olnud ja on nii kiire, et seeläbi sotsiaalsed probleemid kasvavad väga suureks ja üha suuremaks. Aga ühiskonna pinged ja probleemid kanduvad tahes-tahtmata noortesse üle.

Pinged võivad mingil hetkel plahvata. Ma väga loodan, et ei plahvata. Kuid ei saa eitada, et see võib ka juhtuda. Pole mõtet jaanalinnu-poliitikat mängida.

Teie kool kui mudel. Ehk kui võimalik on, et ühel hetkel Tapa kooli sisenevad oma kooli õpilased ja tõmbavad automaaditule kõigile peale?

No selge, seda küsimust ma arvasingi tulevat, kui tegite eile ettepaneku intervjuuks. Vastan lihtsalt, et ei saa eitada seda võimalust. Aga väga suure tõenäosusega, vähemalt praegu, ei juhtu seda.

See oli võimalikum aastaid tagasi, kui oli salk noori, kes terroriseerisid kooli. Ei usu, et nende tegevus oleks lõppenud kellegi tapmisega. Aga nad terroriseerisid kaasõpilasi, kooli...

Teadagi, et samalaadne probleem ei ole teile võõras. Nii et teie enda koolis olid konkreetsed tüübid, kes oleksid, kui neil oleksid relvad, võimelised teisi tulistama.

Ilmselt on igas koolis sellised tüübid, kel on tahtmine teistele haiget teha, tahtmine oma võim ja jõud vägisi maksma panna. Selliste tüüpide protsent on igas ühiskonnas.

Te ütlete, et ei saa välistada verist tragöödiat ei teie enda koolis ega üheski teises Eesti koolis. Mida peaks tegema, et see võimalus oleks välistatud? Või pole selle välistamine võimalik?

Ilmselt mingil määral saab ikka ennetada ja välistada. See on küsimus, mis on koolis pinge maandamise võimalused. Suhelda tuleb, kerkinud raskustele peab vastu hakkama, probleeme tuleb tunnistada otse, keerutamata.

Muidugi ei ole ma valmis ütleva, et on võimalik ennetada ja välistada täielikult, sajaprotsendiliselt. Leian, et tänapäeva noortel on küllalt palju probleeme, rohkem kui Tammeril ja Kop-

pelmannil omal ajal.

Teie koolis psühholoog on?

On.

On psühholoogi vaja?

Nüüd hakkab psühholoogiga vaidlema... Ütleme, et psühholoog koolis on igal juhul vajalik, kui ta on heade teadmistega ja selge eetilise tasandiga. Kuid sõltumata sellest, kas psühholoog on või ei ole, peab koolis valitsema koostöö ja vastastikune usaldus õpetaja ja õpilase, õpilase ja direktori vahel.

Kui teadlik olete direktorina, et üks või teine õpilane on läinud psühholoogi juurde ja saanud abi. Või on teie koolis hoopis nii, et direktor Koppelmanн lahendab ise kõik probleemid?

No te loodate, et ma nii või naa auku astuks.

Ei looda. Lihtsalt huvitav teada.

Ma leian, et ma ei saa toppida nina või näppu õpilaste probleemidesse. Kui nad käivad, siis on see nende valik. Aga kahtlemata on asju ja küsimusi, mida lahendatakse direktori kabinetis.

Te muidugi ei usu, aga näiteks ka eile käis minu juures neli-viis õpilast, muidugi mitte psühholoogiliste probleemidega. Lihtsalt on selliseid igapäevaseid küsimusi, mis vaja lahendada. Mul on keskkooli õpilasel kooli võtmed. See on vastastikune usaldus.

Aga direktorina ma ei topi kindlasti nina kõigisse probleemidesse.

Ameerika nooruktapjad olid sama kooli õpilased. Mida mõtlete, kas saab õpetaja ära tunda, et koolis tatsub õpilasena ringi mõrtsukas.

Ei oska peale vaadates küll kellegi kohta öelda, et see on mõrtsukas ja kurjategija. Vahel kui vaatad politseikroonikat ja keerad hääle maha, siis näed, et vastu vaatab täiesti viisakas nägu. Võib ju oletada ja arvata, et ilmselt mingil määral on midagi kodeeritud läbi kodu ja ühiskonna. Aga usun, et väga paljusid potentsiaalseid mõrtsukaid ei tunne ära.

Ei ole siis nii, et kui mööda kooli käite, siis teate, et see on see laps, kes täis metsikut kurjust? Et endalgi on hirm tema käitumise ees, et just see laps vajab eraldi lähenemist.

Ütleks, et lapses ei ole nii palju kurja sees, et peaks temaga tegelema eraldi sellises kartuses nagu me vestleme.

Kindlasti jah on selliseid lapsi, kel on tahe teistele haiget teha ning kes tunnevad sellest rõõmu ja lõbu. Neid peab oskama ja suutma vaos hoida.

Aga öelda, et lapsed on kurjad...No mina ütlen ausalt, et lapsed ei ole kurjad. Nad lihtsalt tehakse kurjaks, neid tahetakse näha kurjana ja vahel ajakirjandus võimendab koolides toimunud konflikte ja pahandusi.

Eks ikka ole mõnigi laps kuri kah.

Kindlasti on ka selliseid. Aga kui vaatame väikseid lapsi...

Väiksed lapsed on lihtsalt armsad.

Seda küll.

Kurjus tekib hiljem. Vahel ikka kuulen ja imestan kodus, mis ja kuidas laste koolis juhtus.

Kool on huvitav nähtus sellegi poolest, et laps võib koolis käituda hoopis teistmoodi kui kodus. Ja Eesti koolisüsteem on üldse selline väga tasan-dav, küllalt robustne.

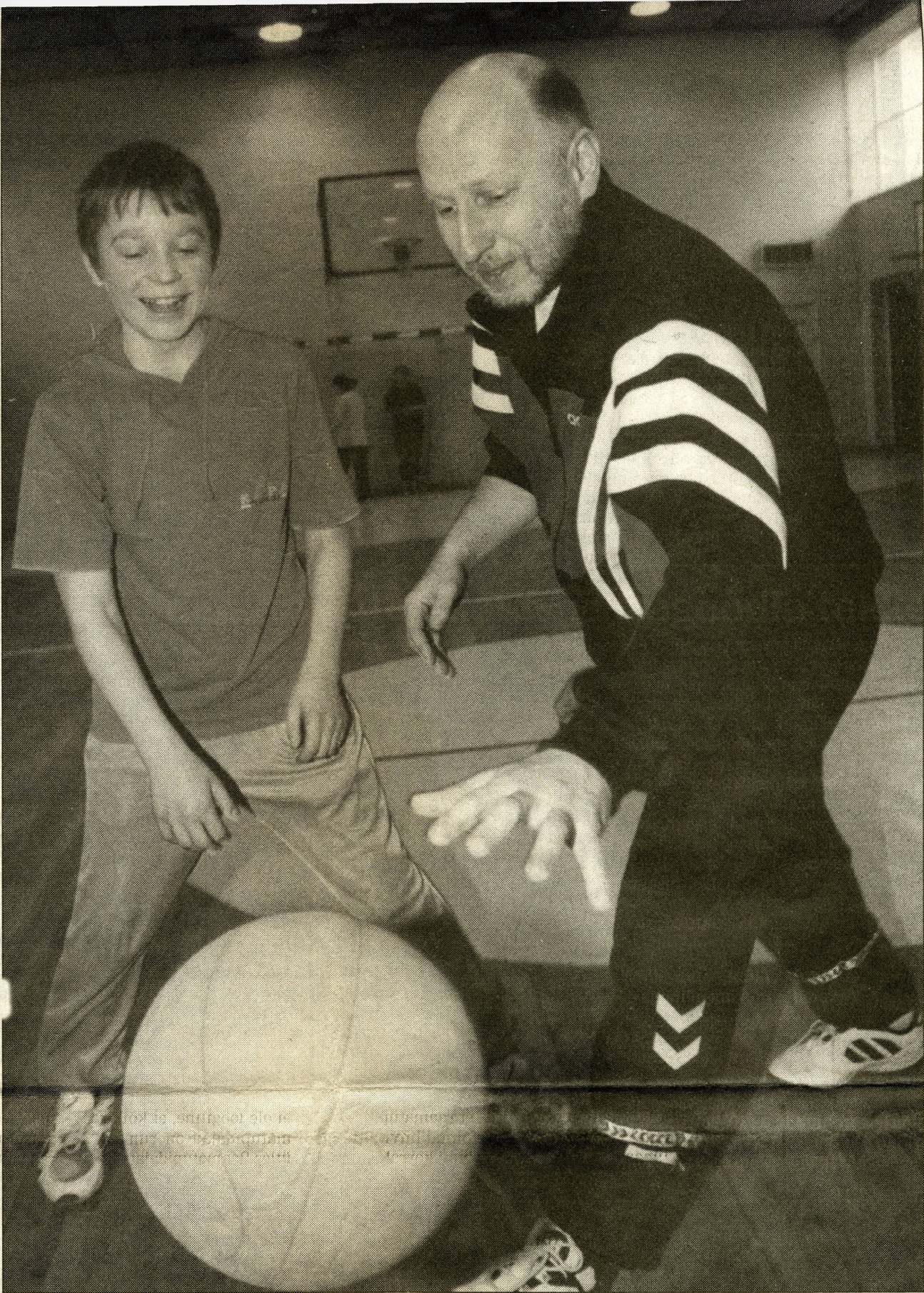
Et tahetakse kõik taguda ühesugusteks?

Ühesugusteks jah. Ilmselt ei ole seda meeldiv kuulda kõrgetel ametnikel, aga see tegelikult pärsib lapse psüühilist arengut.

Mind see püüab kõiki ühesugustena käsitleda ning ühesugusteks tampida häirib. Tõsiselt häirib.

Kindlasti häirib see paljusid. Aga ei ole ju sellist otsest ja lihtsat väljapääsu. Eraldi lähenemine vajab raha, hästi palju raha.

Kui noorukist püüda vägisi teha

Elmu Koppelmanн mängib lastega palli lootuses, et lapsed ei hakka teda tulistama.

RAUNO VOLMAR

kõigiga ühetaoline, siis tekib tõrge, et mitte öelda vimm ja kurjus, viha ja trots.

Nooruki suuremad probleemid saabuvad koos murdeeaga, nüüd kipub see aasta-kaks varem kätte jõudma. See on aeg, kui ta tahab olla isiksus, aga teda ei võeta veel isiksusena. Need on väga valusad probleemid. Need väiksed vitsad, mida saad täiskasvanuna, on nooruki jaoks hirmsalt suured vitsad. Nii võivadki äärmuslikud reaktsioonid tekkida. Ka vägivald.

Kuivõrd annab koolivägivalda kui nähtust nimetada igaveseks? Et see on kooli püsivalt sisse kodeeritud umbes nagu armeesse noorte ja va-

nade konflikt.

Ei ütleks, et vägivald on sisse kodeeritud. Kui midagi on kodeeritud kooli, siis on see konflikt. Iseküsimus, kas just vägivaldne konflikt. Kooli konflikt on paratamatu, sest üks peab andma, teine võtma, nii tekivad probleemid suhtlustasandil. Sõjavägi on mündris hierarhia, mis tihti ei tarvitse olla seotud mõistusega ning see suhe võib muutuda ka vägivaldseks.

Ameerika nooruktapjad olid seotud fanaatilise rühmitusega. Te ei kardate, et teie koolis, Tapa linnas tegutsevad fanaatikute grupid?

Ei ütleks, et meil siin on fanaatilisi rühmitusi. On salku, kes käivad oma-

vahel läbi. Mis nende sees toimib, kas nad on vägivaldsed, ma ei tea. Vägi-vald oli tõsiselt üleval, kui toimus vabanemine, siis noorte punktide vahel vastandumine ja konflikt oli tõsine. Praegu on Tapa linn rahulik.

Kui teie koolis juhtunuks samalaad-ne tragöödia kui Ameerikas, kuidas te lohutaksite vanemaid? Suudaksite te seda?

Lohutama peaks eriettevalmistusega inimene. Mina suudan öelda tavalised kaastundesõnad. Aga lohutada ei suudaks. Selline katastroof koolis..., kui kaotad lapse või lapsed..., selle puhul lohutada kahe sõna või teoga.... See ei ole võimalik. See on lohutamatu.

Psühholoog arvab

■ **Psühholoog Sirje Elevant, kui võimalik on, et ühel eesti koolilapsel tekib äkki tung tappa oma kaaslasi?**

See on küllalt tõenäoline. Paljudes kodudes on relvad. Minu juures käivad lapsed räägivad. Eriti sellised poisid, kes on kodus peksta saanud. Et on halvavad hinded, et nõõgitakse sellepärast, tahetakse kodust ära saata. Nii ongi paljud enesetapumõtetega ning samas agressiivsed teiste vastu, ka õpetajate vastu. Mitmed lapsed on rääkinud pommi tegemisest või panemisest. Ka 10–11-aastased ja täiesti tõsiselt.

Päris hirmuäratav kuulda.

Mõned räägivad, et tahavad vanematest lahti saada, et on nii palju peksta saanud. Või siis vanavanematest, kui need on vägivaldsed. Ka õpetaja suhtes, et paneks õpetaja autole pommi ja tasuks kätte. Nad arvavad, et mingi õpetaja on elu ära rikkunud. See on küllalt ohtlik.

Mida teete, kui laps räägib, et tahab kätte maksta?

Eks ma kutsun vanemad, räägin nendega. Räägin õpetajaga. Annan tõendi, et seda last natuke rohkem kiita, nii märkamatuks. Aga see on tõsine asi. Õpetajad tahavad sellistest lastest lahti saada. Neid jooksutatakse ühest koolist teis. Tegelikult on nad väga õnnetud.

Millest lastel niisugused pinged?

Arvan, et põhiliselt kodust. Tavaliselt ei ole kedagi, kes nende järele vaataks; kes neid aitaks, kui ei saa matemaatikaga hakkama. Vanemad on tööil. Kui on vanavanemad, siis need vaatavad telekat. Aga kui laps saab kahe, annavad nad lapsele tappa. Laps hakkab valetama ja ei lähegi kooli. Vahel õpetaja helistab, mis ma teen. Siis vanemad aga ei võta midagi ette põhjendusega, et ega mu laps hull ole.

See on sama probleem, mida isegi vanemana tunnetan, ei jätku aega.

Jah. On ka nii, et ema saadab lapse isa juurde, isa jälle vanaema juurde, vanaema vanaisa juurde. Laps on kolm kuud siin, kolm kuud seal, aga tegelikult ei vastuta lapse eest keegi, püütakse temast vaid lahti saada.

Millal Eestis lahvatab ameerikalik koolitragöödia?

Kümne või ka viie aasta pärast. See vägivald, mida telekast näeb, on nakkav. Näiteks enesetapud, kui keegi näeb enesetappu, siis võib püüda jälgendada. Sama on vägivallaga.

Kuidas hoida, et ei lahvataks?

Peab pakkuma midagi muud. Agressiivsetele poistele mingit kehalist tegevust, võitluskunste. Aga ma ütleks, et ka õpetajad on väga vägivaldsed.

Ei taha kooli nimetada, kuid sügisel lubas üks õpetaja I klassi õpilastel pea ära võtta, kui midagi meelde ei jää. Nüüd siiski tean, et see õpetaja on lahti lastud. See, mida ma laste suust õpetajate kohta kuulen, on vahel väga õudne. Minu arust on ka need õpetajad väga õnnetud, kes lapsi terroriseerivad.

Tallinna direktorid tunnistavad tragöödia tekke võimalikkust

■ **Age-Kaia Viil**, Tallinna Õismäe humanitaarkeskkooli direktor

Kuivõrd on võimalik samalaadne tragöödia Eestis? Kasvõi näiteks teie enda koolis?

Mõni päev tagasi oleksin öelnud, et nii suures mahu kindlasti mitte.

Mis siis juhtus mõni päev tagasi?

Meil on üks kuuenda klassi poiss, kes vihkab üht oma klassikaaslast. Püüab teda kogu aeg peksta. Viha on tekkinud teisest klassist peale, kuna vihaalne poiss kogemata lõhkus tema karnevalikostüümi. Ema ja klassijuhataja on käinud psühholoogi ja psühhiaatri juures. Poiss aga andis suisa mõista, et see vihkamine on nii suur, et läheb järjest suuremaks. Tegelikult tõesti esimest korda tekkis hirm, et ühel hetkel võtab ette ja tõsiselt tapabki teise.

Me oleme tegelikult võimetud. Teame, et haiglas on koht kinni pandud. Õppenõukogus on otsustatud, et poiss peaks minema haiglasse. Kas aga lä-

heb, ei tea, me ei saa teda vägisi panna.

Väga raske ja keeruline seis.

On. Ja ei olegi midagi teha. Kõrvaldada ei saa, ta on koolikohuslane.

Kuid kodu ja poisi vanemad?

Isast ma ei tea. Isa oli täna esimest korda välja kutsutud. Kõigi eelduste kohaselt elavad nad lahus. Ema vihkab ta ka, ema küll natuke vähem, aga poiss läheb ka emale kallale. Ema on praegu seisis, et läheb ise haiglasse. E

Tunnete direktorina suisa hirmu?

Jaa. Ütleme, et see aasta ei juhtu midagi. Aga kui nad jäävad kokku, ei või iial teada. Eks me loodame, et ta sinna haiglasse ikka läheb ja selgub, mis viga, et millest nii kohutav vihkamine nii väikesel inimesel.

Karl Adamson, Tallinna üldgümnaasiumi direktor

Kujutate te, et Ameerika kooli tragöödia juhtub teie enda koolis? On see võimalik?

Õudus, ei suuda vastata. Isegi mu kujutlusvõime tõrgub seda vastu võtmast, see ei saa võimalik olla. Julgen väita, et praegu veel selline asi meie koolis küll juhtuda ei saa. Rõhutan "praegu". Kuidas edaspidi läheb, eks ka meil läheb raskemaks.

Meil on 960 õpilast. Nende hulgas võib ju olla minule teadmata hälbega lapsi, kes ei kontrolli ennast. Ja kui need relvad veel laiemalt liikvele lähevad. Nii et absoluutse kindlusega ei saa midagi öelda.

Õie Teedla, Tallinna Sõle gümnaasiumi direktor

Võib teie koolis juhtuda sama tragöödia kui Ameerikas?

Võib küll juhtuda.

Miks?

Sest ümberringi on maailm väga kuri. Lapsed saavad sellest kurjusest piisavalt infot nii tele kui üldse meedia kaudu. Neil on ka võimalik hankida pistol. Ja see ei peagi ju pistol olema,

kui on tasemel nuga, siis annab ka sellega väga kurja töö ära teha.

Teie koolis psühholoog on?

On, 0,75 kohaga. Aga psühholoogiga on nii, et üht head psühholoogi leida ei ole kerge. Praegu tõesti leidsin. Aga olen poolteist aastat töötanud ning praegu on kolmas psühholoog.

Miks nad ära lähevad?

Palk. Kahtlemata hästi välja koolitatud psühholoog teenib igas teises firmas mitu korda rohkem.

Ainult palk?

Ei arva, et ainult. Koolitöö on raske, pead oskama töötada eri vanuseastmetega.

Milline on teie karjääri tõsisem vägivaldne vahejuhtum?

Ütlen, et on täitsa olnud. Kuid ei taha seda kommenteerida. Kuid just selle vahejuhtumi tõttu julgen ka nii ausalt vastata, et meie koolis ei ole selline tragöödia võimatu.